

КАФЕДРА КОМПОЗИЦІЇ, ІНСТРУМЕНТОВКИ ТА МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інструментознавство

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітня програма

Бакалавр
025 Музичне мистецтво
Оперно-симфонічне
диригування

Курс	2
Семестр	3-4

Статус

Обов'язкова
Нормативна дисципліна
загально-професійної
підготовки

ECTS	4,5
Годин	135
Лекції	34
Семінари	34
Самостійна робота	67

Семестровий контроль

Залік – 4-й семестр

Інформація про викладача

ПІБ	Мамонов Сергій Олексійович, професор, заслужений діяч мистецтв України
Профіль викладача	https://www.facebook.com/donsku.org.ua
e-mail	donsku.org.ua@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

«Інструментознавство» – одна з провідних дисциплін фахової підготовки професійного диригента та базовий курс у комплексі предметів, які вивчають темброву сторону оркестрового мистецтва та пов'язані з практикою і традицією інструментального та оркестрового виконавства. Предметом курсу є виразові й формотворчі можливості, виконавська техніка (техніка гри) та особливості будови інструментів академічного оркестрового музикування.

Мета курсу – дати теоретичні знання та уявлення про музичні інструменти передовсім симфонічного оркестру, необхідні для практичної роботи з фаху для студентів диригентського факультету (вивчення камерно-інструментальних та симфонічних творів), а також необхідне органологічне підґрунтя для аналітичного осмислення оркестрової музики майбутніми диригентами. Для диригентів цей курс також виступає первинною теоретичною базою для практичного курсу «Інструментування» та дисципліни «Історія оркестрових стилів», які студенти вивчають протягом наступних років навчання.

Завдання курсу – ознайомлення студентів з музичними інструментами симфонічного оркестру та деякими іншими інструментами, поширеними у виконавській практиці, вивчення їх будови та засвоєння теоретичних і практичних основ виконавської ансамблевої та оркестрової специфіки їх використання.

У результаті вивчення даної теоретичної дисципліни студент повинен

знати:

1. будову кожного інструменту, засоби звуковідтворення, діапазон, характер звучання в різних регістрах, технічні можливості інструмента;
2. засоби зміни характеру тембру й звучання інструментів симфонічного оркестру;
3. емоційно-виразові та формотворчі особливості кожного інструменту;
4. особливості використання інструментів в оркестровій практиці минулого і сучасності;
5. особливості оркестрових груп симфонічного оркестру, до яких належать інструменти;
6. особливості використання тембрів інструментів, що вивчаються, у зв'язку з логікою розвитку музичного матеріалу, викладення мелодії, оркестрового контрапункту, басового голосу, фігурації та оркестрової педалі, створення різноманітних спеціальних ефектів;
7. особливості нотації окремих оркестрових інструментів і оркестрових груп, їх роль та розташування у симфонічній партитурі, а також

вміти:

1. розрізняти на слух тембри інструментів, а також характерні їх поєднання;
2. визначати за симфонічною партитурою характеристики та функції окремих інструментів і оркестрових груп;
3. правильно позначати і знати іншомовні назви інструментів та основні прийоми гри в партитурі (залежно від конкретної стилістики оркестрової партитури);
4. аналізувати фрагменти партитури з точки зору виконавської техніки та виразових можливостей інструментів;
5. застосовувати знання з музичної органології у творчій практиці та музикознавчих дослідженнях.

Структура курсу.

В його побудові поєднуються лекційна та семінарська форми роботи. Велика увага приділяється самостійній теоретичній та аналітичній роботі студентів, підготовці усних виступів з доповідями, повідомленнями тощо.

Зміст семінарських занять та самостійних завдань може варіюватися з урахуванням специфіки тематики, наявності літератури та ілюстративного матеріалу з відповідної проблематики.

З метою вдосконалення викладання навчальної дисципліни в умовах дистанційного навчання використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Наприкінці курсу студенти складають диференційований залік.

Перелік тем

Модуль I

Змістовий модуль 1. Струнні смичкові інструменти.

Тема 1. Група струнних смичкових інструментів симфонічного оркестру. Огляд і загальна характеристика.

Тема 2. Скрипка. Альт.

Тема 3. Віолончель. Контрабас.

Змістовий модуль 2. Дерев'яні духові інструменти.

Тема 1. Група дерев'яних духових інструментів. Огляд і загальна характеристика.

Тема 2. Флейта. Гобой.

Тема 3. Кларнет. Фагот.

Тема 4. Саксофон.

Модуль II

Змістовий модуль 1. Мідні духові інструменти.

Тема 1. Група мідних духових інструментів. Натуральні та хроматичні.

Тема 2. Труба. Тромбон.

Тема 3. Валторна. Туба.

Тема 4. Саксогони. Вагнерівські інструменти.

Змістовий модуль 2. Ударні, клавішні, щипкові та інструменти для певного випадку

Тема 1. Група ударних інструментів.

Тема 2. Мембранофони.

Тема 3. Ідіофони. Дерев'яні та металеві.

Тема 4. Клавішні та щипкові інструменти симфонічного оркестру. Арфа.

Тема 5. Орган, клавесин, челеста, фортепіано.

Тема 6. Інструменти для певного випадку.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота, доповіді з презентацією, аналітична робота з нотним партитурним та музично-акустичним матеріалом музичних творів відповідно до теми, що вивчається.

Навчальні ресурси

1. Навчальна програма з даної дисципліни.
2. Підручники, посібники, монографії, наукові статті, матеріали інтернет-ресурсів та партитури і записи оркестрових творів.

Усі основні та додаткові матеріали для вивчення навчальної дисципліни за необхідністю надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування лекцій та семінарів	20
2.	Доповіді (2) за дорученою тематикою	10
3.	Результати аналітичної роботи	10
4.	Участь у обговореннях на семінарах	20
5.	Залік	40
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент у повному обсязі засвоїв матеріал навчальної програми, опанував усі передбачені програмою форми роботи і виконав відповідні завдання, виявив творчу ініціативність, навички аналітичної роботи та уміння самостійно працювати з літературою та аналітичним матеріалом.

Оцінка «**добре**»: студент загалом опанував матеріал навчальної програми (до 75%), добре орієнтується у проблематиці курсу, брав участь у різних формах роботи, передбачених програмою.

Оцінка «**задовільно**»: студент опанував матеріал курсу в обсязі 30–50%, не виявив ініціативи і зацікавленості на заняттях, не якісно виконував завдання, передбачені програмою.

Оцінка «**незадовільно**»: студент не засвоїв теоретичний матеріал курсу, не опанував обов'язкові форми роботи, не виконав самостійні завдання та не виявив розуміння змісту курсу.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Поза аудиторні заняття

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо з подальшим їх обговоренням.

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ АНАЛІЗУ

1. Й.С.Бах – Бранденбурзький концерт № 1.
2. Й.С.Бах – Магніфікат.
3. Й. Гайдн – Військова симфонія.
4. В.А.Моцарт – Симфонія № 39.
5. Л.Бетховен – Симфонії №№ 5, 7, 9.
6. Укр. невідомий автор. Симфонія (Овсянико-Куликівський, 21-а симфонія), 4 ч.
7. М. Глінка – Увертюра “Ніч у Мадриді”, „Камаринська”.
8. М. Римський-Корсаков – „Казка”, „Шехеразада”, „Іспанське капричіо”
9. О. Бородін – II симфонія, “В Середній Азії”.
10. Й. Брамс – II симфонія, 2 ч.
11. Й. Брамс – III симфонія, 3 ч.
12. Г. Малер – Симфонія № 4.
13. К. Дебюссі – „Ноктюрни”, „Післяполуденний відпочинок Фавна”
14. І. Стравінський – “Жар птиця”, “Петрушка”, “Весна священна”.
15. М. Равель – “Іспанська рапсодія”, „Болеро”.
16. О. Респігі – „Пінії Риму”.
17. С. Прокоф'єв – Симфонія № 5.
18. Д. Шостакович – Симфонія № 5.
18. Л. Ревуцький – Симфонія № 2.
20. Б. Лятошинський – Симфонія № 3.
21. Е. Варез – „Іонізація”, „Гіперпризма”, „Октандр”, „Інтегралі”.
22. К. Пендерецький – „Флуорисценції”.
23. Твори сучасних українських композиторів за вибором викладача.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Е. Ф. Ударные инструменты современного симфонического оркестра. – К.: Музична Україна, 1990.
2. Апатський В. Історія духового музично-виконавського мистецтва.
3. Берлиоз Г. Большой трактат о современной инструментровке и оркестровке. – М.: Музыка, 1972.
4. Буяновский В. Валторна.
5. Василенко С. Инструментовка для симфонического оркестра
6. Глинка М. И. Заметки об инструментровке // ПСС: Лит. произведения и переписка. М.: Музыка, 1973. - Т. 1.
7. Гиро Э. Руководство к практическому изучению инструментровки.
8. Денисов Э. В. Ударные инструменты в современном оркестре. – М.: Советский композитор, 1982.
9. Дмитриев Г. Ударные инструменты: трактовка и современное состояние. – М., 1991.
10. Еременко К. О перспективах развития симфонического оркестра.
11. Зряковский Н. Общий курс инструментоведения (симфонический оркестр и партитура). – М., 1979.
12. Иванов В. Саксофон.
13. Контрабас. Збірка статей.
14. Котонський В. Ударні інструменти в сучасному оркестрі. Переклад з польської Л. Грабовського. – К.: Музична Україна, 1971.
15. Левин. С. Духовые инструменты в истории музыкальной культуры.
16. Мальтер Л. Инструментоведение в нотных образцах.
17. Марценюк Г. Тромбон: історія і сьогодення.
18. Модр А. Музыкальные инструменты.
19. Носырев Е. Гобой.
20. Панайотов А. Ударные инструменты в современных оркестрах. – М.: 1973.
21. Полтарева В. Арфа.
22. Радвилович А. Приложение к учебнику М. Чулаки.
23. Римский-Корсаков Н. А. Основы оркестровки. С партитурными образцами из собственных сочинений. В 2-х томах. – М. – Л.: Музгиз, 1946.
24. Усов Ю. Труба.
25. Чулаки М. Инструменты симфонического оркестра. – СПб.: Композитор, 2004.
26. Шиндер Л. Н. Штрихи струнной группы симфонического оркестра (В помощь молодым дирижерам и композиторам). – СПб.: Композитор, 2000.
27. Юргенсон В. Гобой.